

Høringsuttalelse til tiltaksplan for Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder

Innledning

Det vises til KLDs høringsbrev av 2. juli 2025, med forslag til tiltaksplan for Setesdal Vesthei og Setesdal Austhei villreinområde.

DNT Sør er Sørlandets største friluftsansisasjon med 8000 medlemmer og over 20 000 årlige dugnadstimer. Siden 1889 har vi drevet turisthytter i Setesdalsheiene, og vi har i dag et hytte- og rutenett med 16 hytteanlegg. 13 av hyttene er på fjellet og i villreinområdet, 12 av de i Setesdal Vesthei, og 1 i Setesdal Austhei. Det er ca 250 km med rødmerka T-stier knyttet til hyttene. DNT Sør er en ideell og en frivillig forening.

Vi grenser mot Aust-Agder turistforening i øst, Flekkefjord og Oplands turistforening i sørvest, og Stavanger turistforening i vest. Vårt høringssvar er samordnet med DNT, og hver av foreningene svarer ut det som berører sin virksomhet.

Sammendrag

- Vi tar ansvar og deler bekymringen for villreinens situasjon. Vi er opptatt av å skape et friluftsliv med minst mulig fotavtrykk for natur- og dyreliv. Derfor jobber vi for at mer av friluftslivet kan skje utenfor villreinens leveområder, og for et mer villreinvennlig friluftsliv i fjellet.
- Vi er villige til å gjennomføre tiltak som er begrensende for friluftslivet og tilbudet DNT Sør forvalter, men slike tiltak må være treffsikre, basert på best mulig kunnskap og besluttet etter en nøye avveining. Generelt mener vi at det bør prioriteres tiltak målrettet mot de konkrete utfordringer identifisert i kunnskapsgrunnlaget, og som vil kunne endre trafikklysets farge i kvalitetsnormen.
- Friluftsjntresser og hensynet til allmennheten må vurderes nøye ved valg av tiltak.
- Tiltak 57 – en omlegging av hytte- og rutetilbudet ved Rosskreppfjorden er det som berører DNT Sørs virksomhet i størst grad. Vi er positive til tiltaket og vil jobbe for mer villreinvennlig ferdsel og et fortsatt godt tilbud til friluftslivet/allmennheten. Da må hytter og stier vurderes flyttet slik at villreinen får større arealer med mindre forstyrrelser.

- DNT Sør er en ideell og frivillig organisasjon med begrenset økonomi. Vi vil gjerne ta ansvar for gjennomføring av tiltak, men er helt avhengig av hjelp til dette. Gjennomføringen av tiltakene kan beløpe seg til flere titalls millioner, som vi forutsetter vil bli finansiert eksternt.

Generelle merknader

DNT Sør deler bekymringen for villreinen og ønsker å bidra til å forbedre tilstanden i Setesdal Vesthei og Setesdal Austhei villreinområde. Vi har allerede iverksatt mange tiltak, som å holde hyttene våre stengt i sårbare perioder, flytte stier og vinterløyper og informere om hensynsfull ferdsel. Vi ønsker å gjennomføre en rekke ytterligere tiltak for villreinen, og er positive til mange av forslagene i tiltaksplanen.

Helhetlige løsninger og handlingsrom for villreinvennlig ferdsel

Departementets mål om helhetlige løsninger for rutenettet – som frigjør arealer for villrein, men samtidig opprettholder et sammenhengende nett i mindre sårbare områder – er viktig. Vi ønsker tiltak som ivaretar friluftsliv, trygge ruter og allmennhetens tilgang til fjellet.

DNT har god erfaring med å styre ferdsel gjennom kunnskapsbasert tilrettelegging, regulering av åpningstider og informasjon. Selv om hytte-til-hytte-tradisjonen er sentral, erkjenner vi behovet for å tilpasse eller legge om ruter enkelte steder. Dette kan kombineres med utvikling av hyttetilbudet i mindre sårbare områder for å fremme et mer villreinvennlig friluftsliv.

Tiltak kan gjennomføres med kompenserende løsninger som opprettholder friluftslivet andre steder, slik at summen blir positiv for villrein og brukere. Dette krever reelt handlingsrom for å etablere nye ruter i mindre sårbare områder. Vi oppfordrer nasjonale og lokale myndigheter til å støtte dette arbeidet.

Stort potensiale i kommunikasjon og opplæring

DNT Sør støtter tiltak knyttet til ferdselsrelatert informasjon og veiledning, og mener det vil kunne ha stor effekt. Vi erfarer at tidsbegrensede ferdselsforbud, opplæring og informasjon virker, og gir mer hensynsfull ferdsel. DNT har en rekke gode forutsetninger for å nå direkte til brukere av fjellet, og kunne påvirke dem til mer villreinvennlig ferdsel. Vi vil fortsette å jobbe målrettet med informasjon, veiledning og kurs gjennom våre kanaler. Vi har direkte kontakt med brukere av hyttetilbudet gjennom et åpent tursenter hvor det selges kart og tilbys turveiledning, og de digitale løsningene for bestilling og betaling. Svært mange turgåere starter planlegging av turen på den nasjonale turportalen UT.no.

Treffsikre tiltak basert på kunnskap

Vi er villige til å gjennomføre tiltak som er begrensende for friluftslivet og tilbudet DNT Sør forvalter, men slike tiltak må være treffsikre, basert på best mulig kunnskap og besluttes etter en nøye avveining. Generelt mener vi at det bør prioriteres tiltak målrettet mot de konkrete utfordringer identifisert i kunnskapsgrunnlaget, og som vil kunne endre trafikklysets farge i kvalitetsnormen. Vi registrerer at det i arbeidet frem til dette forslag til tiltaksplan, i media og i innleverte høringssvar, er mange synspunkter og meninger som ikke er hentet fra det faglige grunnlaget for tiltaksplanen, og fremstår derfor lite etterrettelige.

Frivillig tilslutning

Fra Heiplanens handlingsplan i 2003 finner vi dette:

“Øyuvsbu-Håheller/Rosskreppområdet; arbeide videre med forprosjekt for alternativ hyttelokalisering/kapasitetstilpassing og tilhørende løypeomlegging i tråd med referat frå møte 28.april 2003. Forprosjektet bør vere slutført og ei løysing/avgjerd bør kunne finne stad innan 2005. “

Siden den gang har mange vært involvert i arbeid med alternativ hyttelokalisering for Øyuvsbu. Det har vært utfordrende å få til frivillig løsning. Kvalitetsnormen, Stortingsmelding og denne tiltaksplanen legger bedre til rette for at vi denne gangen kan få til frivillige tiltak, selv om det vil bli utfordrende. Nå er det innkalt til «felles dugnad», og alle må bidra slik at vi får i gang tiltak som virker.

Lave ferdselstall i Setesdalsheiene – plass til både villrein og friluftsliv

Ferdselen fra de besøkende til DNT-anlegg har vi nokså presis dokumentasjon på. Basert på statistikk fra 1974 vet vi at antall besøk på hyttene ikke har økt de siste 30 årene. Tvert imot har antall gjester vært forholdsvis stabilt, med en topp på midten av 1990-tallet. Oppfatningen rundt en eksplosiv økning i antall mennesker som ferdes i fjellet kan man i hvert fall ikke finne igjen i antall gjestedøgn på DNT Sørs hytter.

Figur: Overnatting på DNT Sør sine fjellhytter 1974-2024. Tallene er uavhengig av endringer av hytteportefølje.

Ved å sammenligne tall fra kunnskapsgrunnlaget angående ferdsel, med vår dokumentasjon i protokoller, ser vi en stor differanse. Det forteller oss 2 ting: 1. at effekten av å fjerne DNTs virksomhet alene, har begrenset effekt for villreinen. 2. at ferdselen er på et helt annet, og lavere nivå enn i andre fjellområder, for eksempel Rondane og Hardangervidda. Setesdal Vesthei Ryfylke og Setesdal Austhei fjellområder har absolutt plass til både villrein og friluftsliv, men vi anerkjenner behovet for å flytte ferdsel med fokus på villreinvennlig tilpasning.

Finansiering

DNT Sør er en ideell og frivillig organisasjon med stram og begrenset økonomi. Vi skal gjerne ta ansvar for gjennomføring av tiltak, men er helt avhengig av hjelp til dette, slik at vi kan opprettholde andre folkehelseiltak vi daglig arrangerer. Staten bør i tråd med miljøpåvirkers betaler prinsippet i naturmangfoldloven § 11, pålegge vannkraftregulanter å fylle villreinfondet tilstrekkelig for å gjennomføre tiltak som kan bedre villreinens levekår. Det er logisk at aktører som oppnår betydelig økonomisk gevinst fra utnyttelse av fellesgoder også påtar seg kostnadene ved nødvendige avbøtende tiltak. Villreinfond må operasjonaliseres raskt og midler må kunne brukes ifm. planlegging og gjennomføring av endringer i DNT Sørs hytte- og rutenett.

DNT bør være en del av løsningen

DNT har i over 150 år hatt tillit til å tilrettelegge for et enkelt og bærekraftig friluftsliv i fjellområdene. Brukerne av fjellet er mangfoldige, noen går på dagstur, noen bor i telt og andre i DNT-hytter. Mange følger en merket sti. Vi mener at DNT bør være en del av løsningen – ikke problemet. Friluftsinnteresser og hensynet til allmennheten skal vurderes nøye ved valg av tiltak, jf. [Innst. 374 S \(2023-2024\) - stortinget.no](#). Vår erfaring er imidlertid at vi ofte står nokså alene

med dette perspektivet i fora som omhandler villrein. I mange sammenhenger representerer DNT alene allemannsretten og friluftslivets interesser overfor en omfattende og sammensatt villrein-, lokal- og fjellforvaltning.

Konkrete tilbakemeldinger på de enkelte tiltakene

4. Oppdatering eller revisjon av regional plan i Setesdal Austhei og Setesdal Ryfylke villreinområder

DNT Sør støtter en oppdatering av Heiplanen.

Tiltakene og prioriteringene i en endelig tiltaksplan bør gjenspeiles i den regionale planen.

En oppdatert Heiplan kan i tillegg til å styrke villreinens levevilkår, også bidra til å tydeliggjøre handlingsrommet for friluftslivet og legge til rette for villreinvennlig ferdsel.

Gjennom sonering eller annen form for tydeliggjøring av handlingsrommet kan det legges til rette for ferdsel som i større grad er forenlig med hensynet til villreinen. Dette vil også kunne bidra til å avlaste mer sårbare og sentrale deler av villreinområdet.

8. Dialogforum for villreinforvaltning

Tiltaket støttes.

Et dialogforum for villreinforvaltning kan bidra til å forebygge konflikter og styrke tiltaksarbeidet til beste for villreinen. DNT Sør støtter tiltaket og ønsker å delta aktivt.

Det finnes allerede flere møteplasser, herunder rådgivende utvalg for landskapsvernområdene i SVR og de årlige Heiplansamlingene. Et dialogforum bør derfor samordnes med eksisterende strukturer for å unngå unødvendig møtevirksomhet.

10. Samlet vurdering av nasjonale naturrestaureringsprosjekter for å gjenopprette trekk mellom villreinområder og bedre tilstanden til villreinen frem mot 2050

Tiltaket støttes.

Det fremstår som et paradoks at de mest omfattende og ødeleggende inngrepene for villreinen i liten grad foreslås reversert, mens byrden av tiltak i stor grad legges på det allmenne friluftslivet.

I Setesdal Vesthei er det særlig kraftutbygging, men også veibygging, som har hatt størst negativ innvirkning på villreinens leveområder. Likevel foreslås det i begrenset grad tiltak som reelt kan endre situasjonen.

DNT Sør støtter derfor at det gjennomføres en samlet, nasjonal vurdering av aktuelle naturrestaureringstiltak. Slike tiltak vil nødvendigvis være kostnadskrevende, og bør prioriteres der de kan gi størst miljømessig effekt.

11. Operasjonalisering av villreinfond

Tiltaket støttes.

Som tidligere nevnt er tilstrekkelig finansiering en forutsetning for at DNT Sør skal kunne gjennomføre planlagte tiltak. Det er derfor avgjørende at villreinfondet gjøres tilgjengelig for de tiltak som vedtas i tiltaksplanen.

Villreinfondene bør styrkes. Ut fra det DNT Sør kjenner til om dagens midler, er nivået langt fra tilstrekkelig. Miljøpåvirkene – vannkraftregulantene bør pålegges betydelig større summer enn de har betalt pr i dag. Midlene bør også utbetales raskt slik at tiltak kan iverksettes og evalueres uten unødig forsinkelse. Dersom fondsmidler og øvrig finansiering blir tilgjengelig i løpet av 2026, vil DNT Sør kunne starte gjennomføring av tiltak som nevnt i punkt 57 allerede i 2027.

13. Reduksjon og tilpasning av motorferdsel i utmark i villreinområder

Og

14. Økt kunnskap og bedre samordning av motorferdsel i utmark i villreinområder

DNT Sør støtter de foreslåtte tiltakene for å redusere motorferdsel.

For nyttetransport med snøskuter og helikopter arbeider DNT Sør allerede for å redusere omfanget til et minimum, og vi imøtekommer mer kunnskap og gode samordninger som kan redusere vår belastning på villreinen.

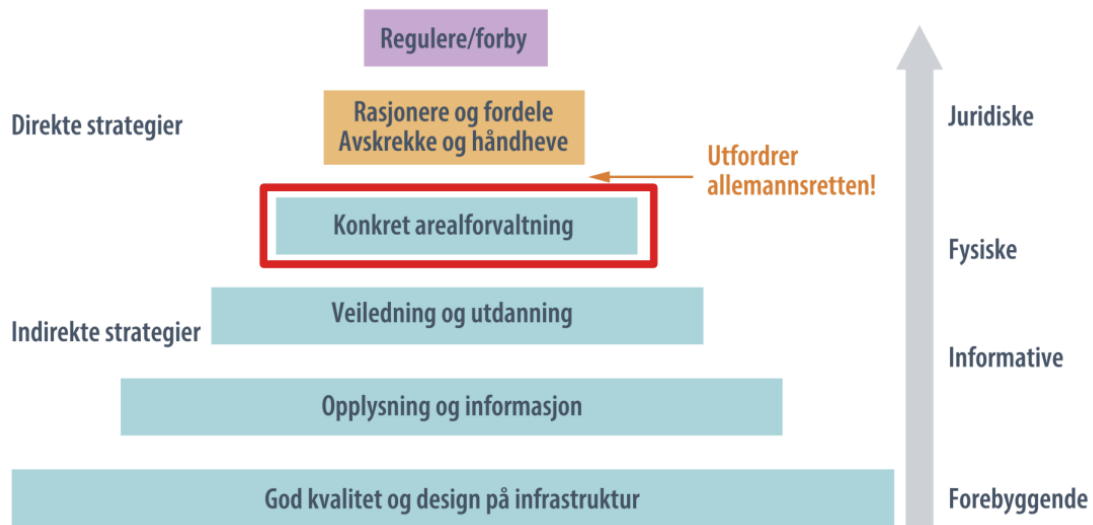
15. Digital saksbehandling og rapportering for motorferdsel i utmark

Tiltaket støttes.

En digital løsning for saksbehandling og rapportering vil bidra til mer effektiv kontroll, redusert arbeidsmengde og lavere risiko for feil.

19: Vurdere regelverksendringer for å muliggjøre regulering av ulike former for ferdsel innenfor verneområder i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder

Forvaltningspraksis ved regulering av ferdsel og innskrenking av allemannsretten bør være etter denne figuren.

Vi erfarer at opplæring og informasjon virker, og gir mer hensynsfull ferdsel. DNT har en rekke gode forutsetninger for å nå direkte til brukere av fjellet, spesielt gjennom Ut.no som benyttes ved planlegging av fjellturer.

20. Ferdselsrelaterte informasjons- og veiledningstiltak i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder

Tiltaket støttes.

Dette er et viktig tiltak med mulig stor positiv effekt for villreinen.

DNT og ut.no bør brukes som sentrale kanaler for formidling av slik informasjon. DNT har allerede et prosjekt som ferdigstilles i 2025, der informasjon om ferdselsregler i hvert verneområde gjøres tilgjengelig på ut.no i forenklet form. Denne løsningen gir stor rekkevidde gjennom landets største turportal.

Dersom brukerinformasjon skal inneholde råd om bruk av områder som skal unngås deler av året, bør slike beslutninger kvalitetssikres gjennom besøksstrategier og tilsvarende prosesser. Dette bør ikke overlates til enkeltpersoner i villreinforvaltningen, men forankres i en helhetlig vurdering som også inkluderer friluftslivets hensyn. DNT og andre friluftslivsaktører bør involveres i dette arbeidet, og det må sikres nødvendige ressurser til oppfølging. I tillegg anbefaler vi å benytte erfaringer fra arbeidet som startet i 2020 – «Beredskap for vanskelige vintre for villreinen».

21. Kanalisering av ferdselen gjennom sti- og løypeplaner

DNT Sør støtter forslaget om sti- og løypeplaner. Vi mener dette må være helhetlige planer som utarbeides på tvers av kommunegrenser, og at fylkeskommunen må ha en sentral rolle i å samordne et slikt arbeid. Videre vil vi påpeke departementets føring om at «tiltaksplanene som et utgangspunkt skal legges til grunn som rammeverk for kommende planer». Dette vil være helt sentralt i arbeidet med sti- og løypeplaner for å sikre samordning med tiltaksplanene og unngå endringer av vesentlige premisser og tiltak det er enighet om i tiltaksplanene.

23. Tilrettelegging for økt sikkerhet, kvalitet og profesjonalitet i guidede reiselivsopplevelser

Tiltaket støttes.

DNT sentralt er involvert i utviklingen av en Norsk Standard for guider, og DNT Sør vil følge opp dette arbeidet regionalt.

24. Oppfordre hyttetilsyn og brukere av DNTs løypenett til å rapportere observasjoner av villrein

Tiltaket støttes.

DNT Sørs frivillige turledere, hyttetilsyn og hyttevertskap er i dag oppfordret til å gjennomføre opplæring om villrein, så tiltaket kan enkelt implementeres. Rapportering bør skje via en enkel og brukervennlig digital løsning. DNT sentralt må involveres i utviklingen av tekniske løsninger, mens de lokale medlemsforeningene kan engasjere frivillige og brukere i rapporteringsarbeidet.

29–30. Tiltak knyttet til jakt

Tiltakene støttes, men bør justeres.

DNT Sør holder hytter stengt i jaktperioden, i samarbeid med grunneiere, for å unngå for mye forstyrrelser og for ytterligere stress for villreinen. Jakt er både friluftsliv og et nødvendig forvaltningsverktøy, samtidig kan måten den utøves på påvirke måloppnåelsen.

Hovedutfordringen i Setesdal Ryfylkeheiene er å redusere barrierer i trekkpassasjene og reetablere en bærekraftig villreinstamme. Jakt bør derfor unngås i kritiske trekkpassasjer og i de mindre brukte områdene, inntil bestanden har stabilisert seg på et bærekraftig nivå. Særlig viktig er det å verne tradisjonsbærende dyr som kan bidra til reetablering av brukte områder.

Tiltaksplanen overlater store deler av jaktforvaltningen til rettighetshaverne. Som statlig aktør bør Statskog gå foran ved å innføre strengere begrensninger på egen jaktutøvelse for å nå planens forvaltningsmål. For å styrke tilliten bør staten som rettighetshaver gå foran og iverksette tiltak ut over de foreslåtte, og tiltakene bør forankres direkte i tiltaksplanen, ikke kun i

Statskogs interne praksis. Dette kan sikre legitimitet og oppslutning om frivillige tiltak, og bidra til at byrdefordelingen oppleves rettferdig.

Et generelt prinsipp bør være at der allmenn ferdsel begrenses, eksempelvis ved fjerning av stier eller nedlegging av hytter, bør jakt som forvaltningsverktøy vurderes kritisk.

34. Kunnskapsinnhenting om årsaker til at store deler av villreinområdet i Setesdal Austhei ikke blir brukt av villrein

Tiltaket støttes, og vi foreslår å justere tiltaket til å omfatte Vestheia også.

Vi ønsker mer kunnskap om årsakene til at store deler av villreinområde i Setesdal Vesthei ikke blir brukt. Ferdsel er nevnt som en av årsakene, og vi imøtekommer mer kunnskap om hvor mange som ferdes i fjellet, hva de skal og hvor de går.

DNT Sør ønsker at tidligere gjennomførte prosjekter om ferdsel følges opp med nye, som kan undersøke utviklingen, og gi ny kunnskap. Vi ønsker utplasserte Naturveiledere som kan intervju brukere av fjellet, og samtidig formidle kunnskap om villrein og sårbar natur. Vi ønsker også digitale tellere der behovet for kunnskap om ferdselen er størst.

36. Kartlegging av påvirkninger fra anleggsveier i villreinområdet og vurdering av behov for tiltak for å redusere ferdsel som ikke er knyttet til nyttekjøring

Tiltaket støttes.

Kartleggingen bør inkludere en faglig vurdering av hvorvidt ferdsel på de aktuelle anleggsveiene har barriereeffekt eller på annen måte virker negativt for villreinen.

DNT Sør vil understreke at ferdsel på slike veier ofte har stor betydning for friluftslivet og ikke bør begrenses uten godt faglig grunnlag. Flere av de aktuelle veiene antas å ha begrenset betydning for villreinen, og eventuelle restriksjoner må derfor baseres på dokumentert kunnskap.

37–38. Evaluering, oppfølging og revidering av tiltaksplanen

Tiltaket støttes.

Det er både naturlig og positivt at planen evalueres og justeres ved behov. Samtidig er det viktig å skape ro rundt de tiltakene som vedtas, slik at de kan gjennomføres uten usikkerhet om rammevilkårene.

42. Forprosjekt for restaurering av trekkvei over Svartevassmagasinet

Tiltaket støttes.

Bygging av de store kraftmagasinene er en av hovedårsakene til villreinens problemer idag. Vi anser det derfor som positivt om det er mulig å restaurere den gamle trekkveien over Svartevassmagasinet.

43–44. Redusere forstyrrelser fra villreinjakt og rypejakt i området rundt Steinsbuskaret

Tiltaket støttes.

Det vises til DNT Sør sine merknader til tiltak 29–30.

56. Tiltak for å redusere barriereeffekten av Brokke–Suleskardvegen

Alternativ B i kulepunkt 1 støttes. Dette har sammenheng med tiltak 57. Generelt vil vi peke på at veien har stor verdi som tilgang for friluftsliv. Parkeringsplasser kan flyttes for å kanalisere ferdseien der det ønskes.

Tiltak 57: Omlegging av hytte- og løypenett ved Rosskreppfjorden

Tiltaket støttes, og vi ønsker å justere det.

DNT Sør vil legge om hytte- og rutenettet slik at belastningen på villreinen reduseres. Vi ønsker at omleggingen skal baseres på best mulig kunnskapsgrunnlag. Det å stenge ned Øyuvsbu med tilhørende stier vil ha en positiv effekt, også når Øyuvsbu erstattes av hytte på en annen lokasjon. Kunnskapsgrunnlaget underbygger dette, blant annet gjennom scenarioanalyser gjennomført av NINA (Panzacchi m. fl. 2022). Tiltaket gir best effekt dersom villreinen kommer seg sørover tidligere. I dag krysser den Brokke Suleskarveien etter 1. november. Den forstyrrende ferdseien fra fotturister til og fra Øyuvsbu er på sommeren – barmarksesongen avsluttes tidlig i oktober. Dersom tiltaket skal ha den forventede svært høye effekten som beskrives i tiltaksplanen, må andre tiltak som letter passeringen sørover for villreinen også gjennomføres.

Målet er å kanalisere menneskelig ferdsel bort fra villreinens foretrukne områder, og da må omleggingen bidra til at ferdseien faktisk flyttes.

Vi oppklarer med et eksempel: Basert på protokollene fra 2022-2024 på Svartenut så ser vi at, fra 1/6-31/12, så er ferdseien mellom Svartenut og Evardalen på hhv. 85 i 2022, 89 i 2023 og 85 i 2024. Sammenligner vi dette med tall som SVR har fått estimert på strekningen Øvre Kleivi – Evardalen, basert på Strava-data, så er disse på 1200. Selv om vi da tar høyde for usikkerhet i tallene fra våre protokoller, så antyder dette at brukerne av DNT-hyttene utgjør en liten andel av

den ferdselen som foregår i Setesdalsheiene. Sannsynligvis en andel på ca. 1/10 eller lavere. Dette eksempelet illustrerer godt kompleksiteten, og at tiltakene må ses i sammenheng.

Vi imøtekommer mer kunnskap om ferdselen som belyser hvordan en omlegging kan være treffsikker og ha god effekt for villreinen.

Omlegging av rutenettet og tilpasninger til mer villreinvennlig ferdsel er en omfattende og ressurskrevende prosess. En nedlegging av Øyuvsbu og oppretting av et nytt hyttetilbud vil alene koste 10-talls millioner kroner. Vi viser til Stortingets anmodningsvedtak 785 ifm. behandlingen av villreinmeldingen (Innst. 374 S (2023–2024)) hvor *“Stortinget ber regjeringa sikre gode avbøtande tiltak for frivillig sektor i dei tilfelle merkte stiar eller turisthytter må leggjast ned eller flyttast.”*

Det er foreslått at DNT skal ha hovedansvaret for denne prosessen. Det er vi positive til og forutsetter ekstern finansiering av tiltaket.

72: Avslutte preparering av skiløypen nord-vestover fra lille Bjørnevatn innen 31. mars

Dette rammer utøvelsen av friluftsliv som er viktig både i Heiplanen, og jf. [Innst. 374 S \(2023-2024\) - stortinget.no](#). Begrensningen bør kompenseres med et tilsvarende tilbud som er mer villreinvennlig.

73: Avslutte kvisting av vinterløype mellom Berdalsbu og Bjørnvasshytta

Tiltaket støttes.

DNT Sør gir sin tilslutning til dette tiltaket selv om det medfører økt risiko for de som eventuelt vil gå strekket uten kvisting. Vi støtter også opp om en evaluering av tiltaket etter 10 år.

Vi håper våre innspill kan komme til nytte og ønsker departementet lykke til i arbeidet med å ferdigstille tiltaksplanene!

Med vennlig hilsen

For DNT Sør

Sissel Strickert

Styreleder

Bjørn Andersen-Steinsland

Daglig leder